

Rīcības plāna Latvijas Austrumu pierobežas ekonomiskajai izaugsmei un drošības stiprināšanai 2025.–2027. gadam kopsavilkums

Plāns izstrādāts, ņemot vērā Ministru kabineta doto uzdevumu, kā arī ģeopolitisko situāciju ES Austrumu pierobežā pēc Krievijas sāktā pilna apmēra agresijas kara pret Ukrainu un Austrumu pierobežas sociālekonomiskos izaicinājumus.

Būtiskākie izaicinājumi, ko nepieciešams risināt Austrumu pierobežā Krievijas pilna apmēra agresijas kara pret Ukrainu ietekmē, kas kopīgi ar citām Krievijas un Baltkrievijas robežvalstīm Eiropas Savienībā:

- pastiprināta jau esošā nelabvēlīgā ekonomiskā situācija, grūtības saglabāt uzņēmējdarbības aktivitāti, tostarp mazos un vidējos uzņēmumus;
- negatīvā ietekme uz iedzīvotāju drošības sajūtu un paaugstināta sociālā spriedze, līdz ar to nepieciešamība stiprināt sabiedrības noturību un sagatavotību;
- negatīvā ietekme uz potenciālajām investīciju plūsmām, traucēti transporta koridori, pārtrauktas tūristu plūsmas;
- Ukrainas kara bēgļu integrācija.¹

Ar mērķi Austrumu pierobežā tuvināt reģionu ekonomisko konkurētspēju pārējiem Latvijas reģioniem, veicinot uzņēmējdarbību, stiprinot pierobežas drošību un iedzīvotāju noturību pret krīzēm, plānā iekļautie pasākumi vērsti uz: 1) drošības stiprināšanu; 2) ekonomisko attīstību; 3) cilvēkresursu attīstību, tos izdalot šādi:

- pasākumi un aktivitātes, kas papildina/paplašina esošos pasākumus, citos nacionālā līmeņa plānošanas dokumentos ietvertās intervences, kas tiek īstenotas cita starpā arī Latvijas Austrumu pierobežā, kuriem **ir piešķirts finansējums** - 53 pasākumi, kuriem kopējais pieejamais finansējums ir 476 082 274 euro (nodaļā “Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai, darbības rezultāti un to rezultatīvie rādītāji”);
- priekšlikumi jauniem pasākumiem, ko paredzēts īstenot tikai Austrumu pierobežā, vai kuri Austrumu pierobežā tiks īstenoti kā daļa no uz visu Latviju vērstām aktivitātēm

¹ Eiropas Komisijas pārstāvju prezentācija 2024.gada 22.maijā Viļņā Baltijas valstu, Polijas un Somijas un Eiropas komisijas sanāsmē par ES Austrumu pierobežas izaicinājumiem un attīstības iespējām.

un kurām pašlaik **nav piešķirts finansējums** - attiecīgi nepieciešami līdzekļi 156 696 926 *euro* apmērā (3.pielikums).

DROŠĪBA

Nemot vērā ģeopolitisko situāciju ES Austrumu pierobežā pēc Krievijas sāktā pilna apmēra agresijas kara pret Ukrainu Austrumu, šī virziena ietvaros piešķirtā finansējuma ietvaros paredzēta:

- infrastruktūras attīstības projektu īstenošana un dienestu reaģēšanas spēju stiprināšana, izbūvējot 7 jaunus katastrofas pārvaldīšanas centrus Austrumu pierobežas teritorijā;
- Latvijas Austrumu robežas pretmobilitātes plāna īstenošana, izveidojot pretmobilitātes materiālu parkus 25 vietās un nodrošinot vairāk kā 100 darba vietas vietējiem iedzīvotājiem;
- sešu militāro bāžu darbības nodrošināšana un 550 Valsts aizsardzības dienesta karavīru izvietošana Latgales reģionā;
- divējāda lietojuma produktu ražošanas nodrošināšana, stiprinot reģiona gatavību krīzēm un atturēšanas spējas, kā arī uzņēmējdarbības iespējas;
- pasākumu īstenošana informatīvās telpas stiprināšanai, krīzes vadībai un NVO sektora spēcīnāšanai;
- Austrumu pierobežas stiprināšanas jautājuma kā visas ES drošības jautājuma virzīšana un finansējuma piesaistīšana specifiski ES Austrumu pierobežas valstīm un reģioniem, kas robežojas ar Krieviju un/vai Baltkrieviju, Eiropas Savienības daudzgadu budžeta ietvarā pēc 2027.gada;
- augstāko valsts amatpersonu vizīšu skaita palielināšana Austrumu pierobežā, uzlabojot komunikāciju un runājot ar iedzīvotājiem uz vietas par to, kā būtu iespējams uzlabot politikas īstenošanu un labāk apmierināt viņu vajadzības.

EKONOMIKA

Austrumu pierobežas teritorijas iedzīvotāju labklājības celšanai piešķirtā finansējuma ietvaros būtiski ir īstenot reģiona ekonomikas attīstību veicinošus atbalsta pasākumus, padarot Austrumu pierobežas teritoriju par pievilcīgāku vietu uzņēmējdarbības veikšanai, t.sk.:

- 712 jaunu darba vietu radīšana īstenoto uzņēmējdarbības atbalsta pasākumu rezultātā, t.sk. eksportējošos uzņēmumos, Latgales Speciālās ekonomiskās zonas instrumenta darbības ietvaros, industriālajā parkā u.c.;
- atbalsta sniegšana 34 mazajiem un vidējiem uzņēmumiem inovāciju klāsteru programmas ietvaros;
- investīciju novirzīšana industriālā parka izveidei, attīstot citu infrastruktūru un teritorijas uzņēmējdarbības atbalstam, piesaistot 56,9 milj. *euro* privāto investīciju;
- publiskās privātās partnerības modeļa izstrāde mājokļu būvniecībai ar īres subsīdijām;
- investīciju ieguldīšana mobilitātes veicināšanai, t.sk. ceļu infrastruktūras pirms robežšķērsošanas vietām attīstībai un viedās robežas risinājumi, Daugavpils Vienības tilta rekonstrukcija;
- ieguldījumu veikšana publiskās ārtelpas attīstībā, izveidojot jaunas vai atjaunotas atvērtās zonas (publiskās teritorijas) pilsētvidē 240 482 m² platībā;
- remigrācijas veicināšana, nodrošinot 95 atgriezušās personas gadā;
- viedo pašvaldību attīstības sekmēšana, izveidojot vismaz vienu viedu risinājumu pašvaldību autonomo funkciju īstenošanā un pašvaldību pakalpojumu nodrošināšanā;

- 18 bezemisiju transportlīdzekļu iegāde pašvaldību vajadzībām, uzmanību pievēršot izglītojamo mobilitātei un vienlaikus veicinot skolu tīkla sasniedzamību;
- valsts reģionālo un vietējo autoceļu tīkla uzlabošana 34 km garumā, nodrošinot novadu administratīvo centru un tajos sniegto pakalpojumu un darba vietu drošai sasniedzamību;
- pašvaldību ēku un infrastruktūras uzlabošana, veicinot pāreju uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu un uzlabojot energoefektivitāti, panākot primārās enerģijas patēriņa pašvaldību ēkās un infrastruktūrā samazinājumu vismaz par 1 218 856 kWh/gadā;
- aizdevumu sniegšana ar kapitāla atlaidi eksportējošiem komersantiem, aizdevumu produktivitātes kāpināšanai, kā arī starta un izaugsmes aizdevumu sniegšana, nodrošinot finansējumu uzņēmējiem 36,5 milj. *euro* apmērā;
- 143 sociālo mājokļu atjaunošana vai jaunu sociālo mājokļu būvniecība;
- ieguldījumu nodrošināšana daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes uzlabošanai un pārejai uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu, samazinot primārās enerģijas patēriņu 1 390,65 MWh gadā;
- atbalsta sniegšana energoefektivitātes paaugstināšanai uzņēmējdarbībā, ietverot pāreju uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu siltumapgādē, nodrošinot siltumnīcefekta gāzu emisiju ietaupījumu 674,25 CO₂ ekvivalenta tonnas gadā;
- atbalsta sniegšana ieguldījumiem lauku saimniecībās konkurētspējas veicināšanai, mazo saimniecību attīstībai, gados jaunu lauksaimniecību dibināšanai, sniedzot atbalstu vairāk kā 10 000 saimniecībām;
- atbalsta nodrošināšana nelauksaimniecības uzņēmējdarbības attīstībai, tostarp jaunu darba vietu radīšanai, atbilstoši vietējo rīcības grupu izstrādātajām stratēģijām, uzlabojot piekļuvi pakalpojumiem un infrastruktūrai 30% lauku teritorijas iedzīvotājiem;
- investīciju veikšana platjoslas tīklu "pēdējās jūdzes" infrastruktūras attīstībā, 1657 māsaimniecībām, uzņēmumiem, izglītības iestādēm, ārstniecības iestādēm un citā sabiedriskām ēkām nodrošinot piekļuvi platjoslas savienojumiem ar ļoti augstas veiktspējas tīklu.

CILVĒKRESURSI

Austrumu pierobežas drošības un ekonomiskās attīstības jautājumi ir cieši saistīti ar teritorijas apdzīvotību, Austrumu pierobežas pievilcīgumam īstenojot šādus pasākumus:

- uzņēmēju vajadzību un augstākās izglītības un zinātnes piedāvājuma sinerģijas stiprināšana;
- Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas integrācija Rīgas Tehniskās universitātes ekosistēmā, nodrošinot 4 jaunas studiju programmas un grantus doktorantūras un postdoktorantūras studentiem;
- Daugavpils Universitātes darbība, nodrošinot konkurētspējīgu augstākās izglītības piedāvājumu reģionā, stiprinot zinātnes kapacitāti ar ietekmi uz ekonomisko transformāciju, piesaistot un noturot akadēmisko personālu;
- reģionam un lauksaimniecības nozarei nozīmīgās Malnavas koledžas darbības turpināšana koledžas statusā, īstenojot īsā cikla augstākās izglītības programmas, kā arī vismaz 8 pieejamības jeb izņēmuma skolu nodrošināšana;
- vismaz 200 jauniešu apmācīšana Militārā pamatkursa pirmajā līmenī;
- slimnīcu neatliekamās medicīnas un pacientu uzņemšanas nodaļas darba stiprināšana, papildus izveidojot 34 aprūpes atbalsta personu darba vietas;

- VM līdzdalība SIA “Daugavpils reģionālā slimnīca”, kas nodrošinās vienlīdz pieejamus un kvalitatīvus veselības aprūpes pakalpojumus Latgales reģiona iedzīvotājiem;
- šķēršļu mazināšana vispārējās izglītības satura apguvei, nodrošinot portatīvās datortehnikas pieejamību izglītojamiem no sociāli neaizsargātām grupām un nodrošinot datu pārraides pieejamību digitālo tehnoloģiju izmantošanai mācību procesā.

Vienlaikus, ņemot vērā ģeopolitiskās situācijas ietekmes ilgtermiņa raksturu, attiecībā uz investīciju prioritātēm Austrumu pierobežā pēc 2027.gada, norādāmas:

- atbalsts ekonomiskās attīstības veicināšanai, pakalpojumu pieejamībai un drošības situācijas uzlabošanai, stiprinot noturību un veicinot iedzīvotāju noturēšanu un piesaisti;
- atbalsts divējādā lietojuma infrastruktūrai, krīzes vadības pasākumiem;
- ES pārrobežu sadarbības programmu paplašināšana, dodot iespēju slēgto sadarbības virzienu vietā sadarbībai, piemēram, ar Polijas vai Somijas reģioniem;
- rīcības reģionālo un vietējo institūciju kapacitātes stiprināšanai;
- atbalsts plāna pasākumiem, kuriem šobrīd nav pieejams finansējums vai kas ir īstenojami ilgtermiņā, t.sk. uzņēmējdarbības sasaiste ar izglītības piedāvājumu, vietējās ekonomikas pārorientācija, pakalpojumu sniegšanas veidu pielāgošana demogrāfiskajai situācijai u.c.

Plāns pašlaik paredz tiešus ieguldījumus un to sasniedzamos rezultātus, vienlaikus plāna ieviešanas ietvaros jāveic monitorings par ieguvumiem plāna pasākumu ieviešanā (netiešā ietekme) – ietekme uz uzņēmējdarbību/nodarbinātību un pakalpojumu sniegšanu, ar infrastruktūras izveidi un pasākumu nodrošināšanu saistīto netiešo ieņēmumu analīze. Plāna īstenošanas uzraudzībai VARAM aicinās Latvijas Bankas ekspertus veikt šo izvērtējumu.

Plāna ieviešana notiks, strādājot partnerībā ar nacionālā, reģionālā un vietējā līmeņa iestādēm un ieinteresētajām pusēm.